

Testnevelési és Sporttudományi TDK csoport Kutatás-módszertani szeminárium

2011. 05.03.

Szociális helyzet, táplálkozás és testnevelési teljesítmény összefüggése felső tagozatos tanulók körében

Borkovits Margit
adjunktus

**„iskoláink első és fő feladata, hogy a hazának embereket neveljen, derék, tetterős embereket.”
(Szent-Györgyi A)**

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A hazai igen szegényes mozgás-kultúra, s a kevéssé megfelelő táplálkozási szokás hagyomány készített arra, hogy kidolgozzam egy konzekvens kutatási tervet.

A mentális-fiziológiai alapzat az élettartam és életminőség szempontjából egyaránt döntő jelentésű. A teljesítmény fogalmának jelen esetben szinonimája a tanulás.

Szinonima abban az értelemben, ahogyan azt pl.: Pléh Csaba kirajzolta.

Egyrészt iskolai: azaz racionális.

Másrészt utcai: empirikus, öntevékeny tapasztalás

Előfeltevéseim szerint:

markáns különbségnek kellene mutatkoznia a vizsgált populációban annak mentén, hogy családjuk anyagi helyzete, szokásai milyen alapot biztosítanak testi fejlődésüket illetően, a táplálkozási szokások által is befolyásolva.

Rövid metodikai áttekintés

Véleményem szerint

- a testalkat,
  - az antropológiai adatok,
  - az iskolai osztályzatok,
  - a táplálkozási teszt,
  - a szociális státusz felmérése,
- kell legyenek elsősorban konstitutív elemei dolgozatomnak.
- Emellett testnevelési felmérést is végzek.

Hipotézis

- A táplálkozás milyenségétől egyértelműen függ a diákok fizikai/mentális teljesítménye
- Amennyiben képesek leszünk megoldani a táplálkozási problémákat, bízhatunk abban, hogy az iskolai teljesítmény szignifikánsan növekedni fog.

Kérdésfeltevések

SZÉCHENYI TERV

- Milyen a viszony a gyermekek táplálkozási szokásai, lehetőségei és az általuk kívánt/elvárt táplálkozási szokás között?
- A táplálkozás milyensége összefügg-e a család szociális szituációjával?
- Van-e ilyen alapon detektálható együtt járása a táplálkozás nivójának a testnevelési teljesítménnyel?

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

A teendők megfogalmazásához jó tippeket adhat :

A tanulás környezeti feltételei **kérdőív** /KERTESI/

Az általam összeállított táplálkozási-szokásokat
felmérő **kérdőív**

Az iskolákban használt:
tanulók fizikai állapotának mérés- eredményei

BMI-számítás

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A felmérésben résztvevő iskolák jellemzői

A felmérésben résztvevő diákok Békés, Csongrád és Pest megyei kisközségi és nagyvárosi iskola általános iskoláiból kerültek ki.

Az érintett iskolákban a nehéz szociális helyzetben lévő tanulók és a roma diákok aránya magasabb az országos átlagnál

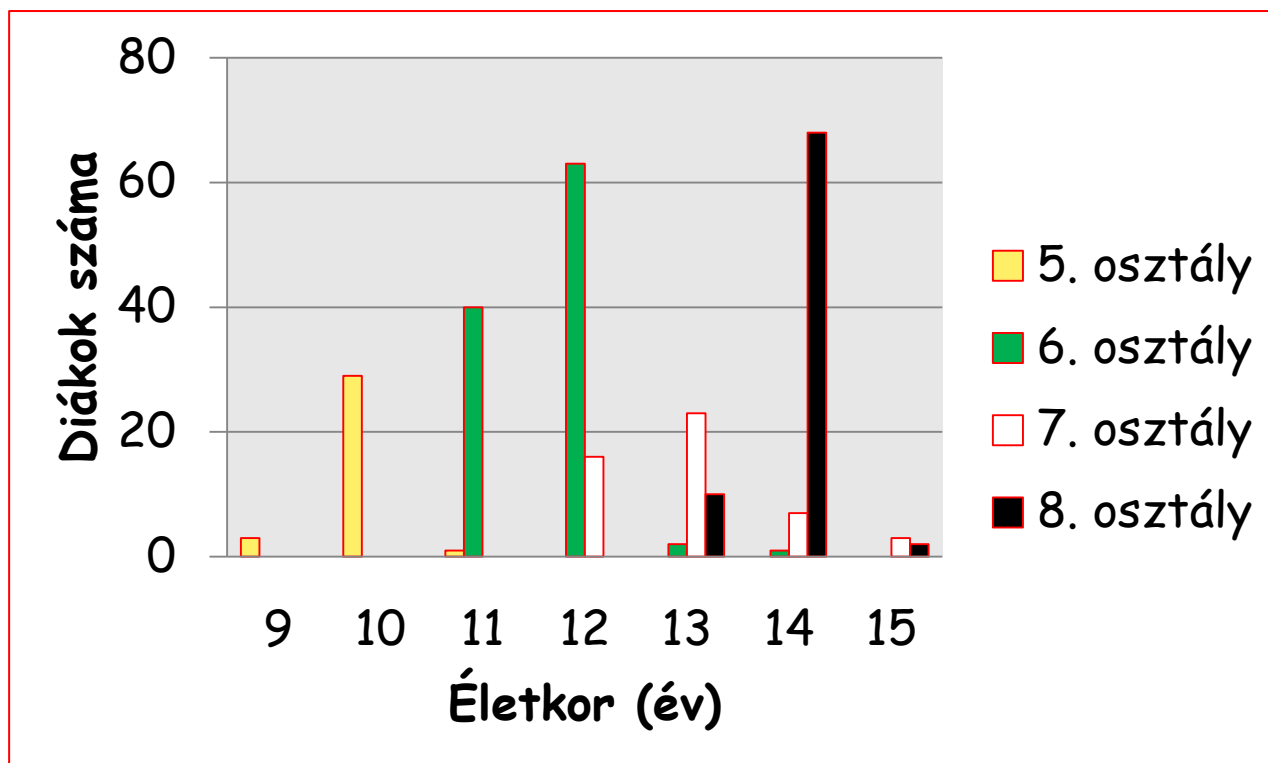
TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

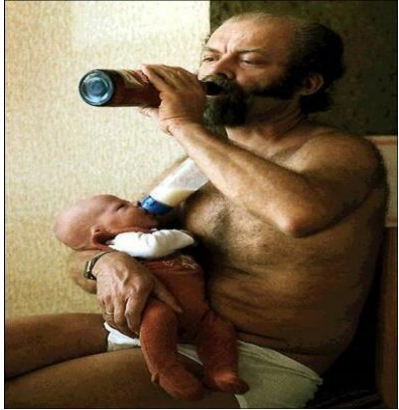
Összesen 4 iskola 281 diákjától vettünk fel adatot, köztük 120 fiú és 158 lány (3 tanuló nem nyilatkozott),

33 ötödikes (Tüköry-ből), 106 hatodikos (50 Békés, 56 Rókus), 49 hetedikes (Békés), és 90 nyolcadikos (15 Békés, 35 Ráckeve, 40 Rókus) diák szerepelt.

Összesen 20 diák (15 fiú, 5 lány) ismételt évet legalább egyszer.

A család objektív szocio- ökonómiai helyzetének százalékos eloszlása

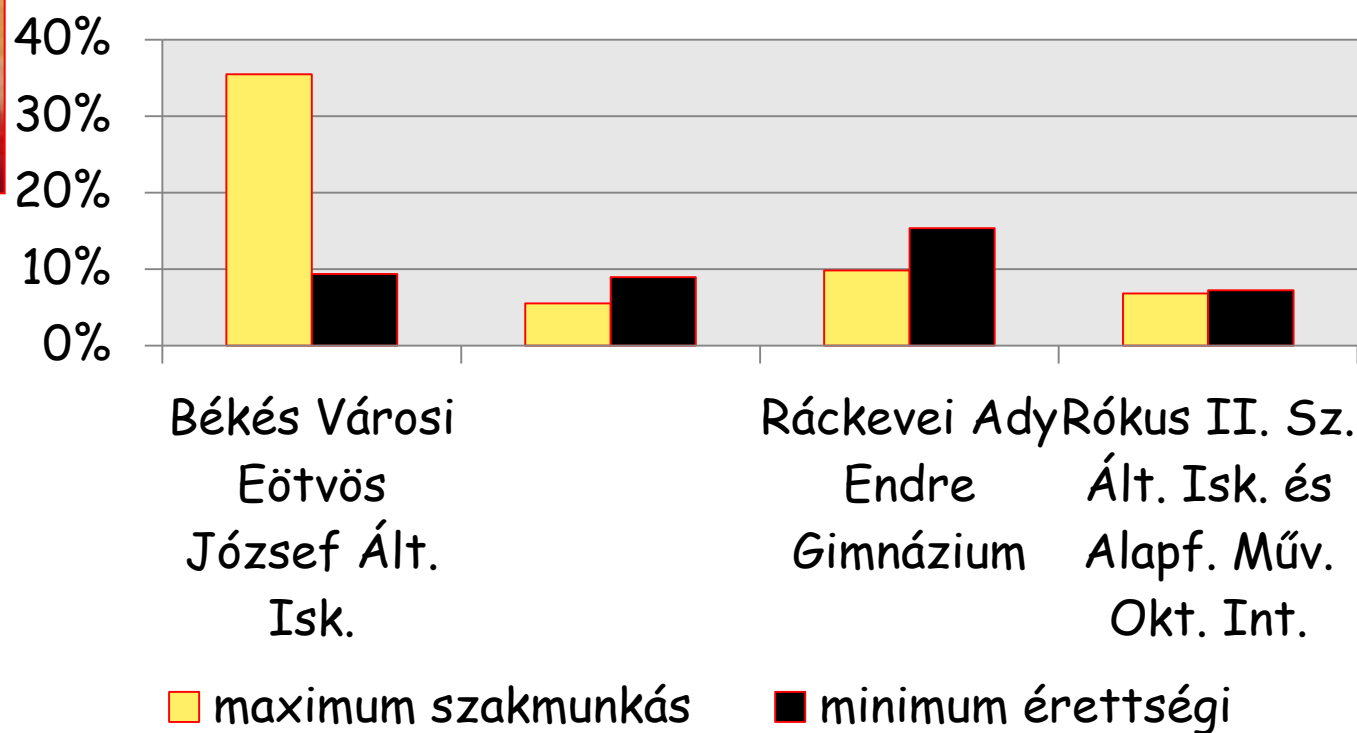

	Aszman (2002)	Saját vizsgálat
Alsóosztály	9,7%	1,7%
Alsó-középosztály	47,7%	40,3%
Felső-középosztály	37,7%	55,6%
Felsőosztály	4,7%	2,5%

A család objektív szocio-ökonómiai helyzete kissé eltér Aszman (2002) eredményétől.

I ($\chi^2_2 = 10,342$, $p = 0,016$), több felső-közép és kevesebb felsőosztálybeli család gyermeke jár a vizsgált iskolákba a magyarországi átlagos viszonyokhoz képest.

Anyai iskolai végzettsége

Különórák

Diákok 45%-a
részt vesz
diáksportköri
foglalkozáson.
A családdal együtt
azonban csak
átlagosan havonta
egyszer-kétszer
sportol, kirándul
vagy végez kerti
munkát

	Szabó és Bauer, 2008	Saját vizsgálat
Matek	31%	10%
Idegen nyelv	32%	10%
Zene	8%	3%

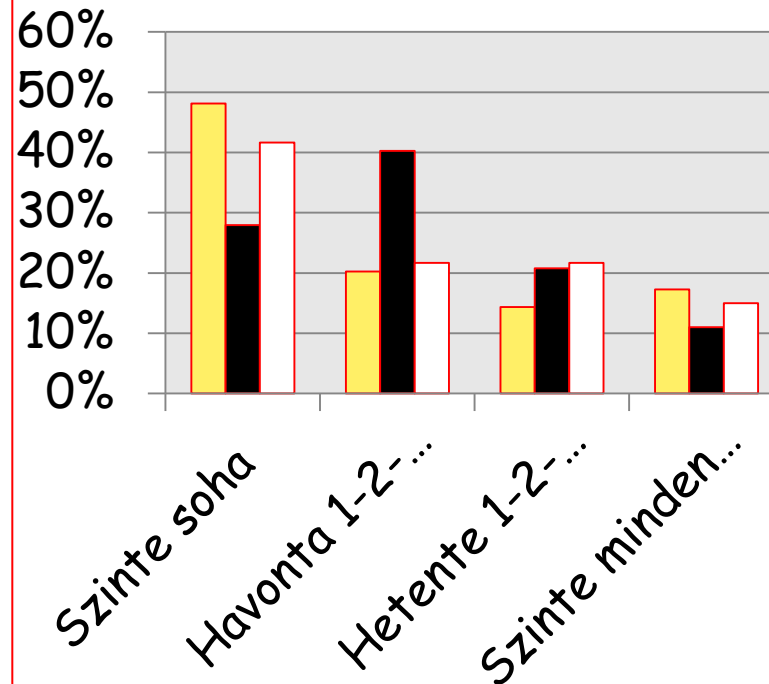

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A család aktív, fizikai megterhelést jelentő tevékenysége

A családdal együtt, csak átlagosan havonta egyszer-kétszer sportol, kirándul vagy végez kerti munkát a gyermek.

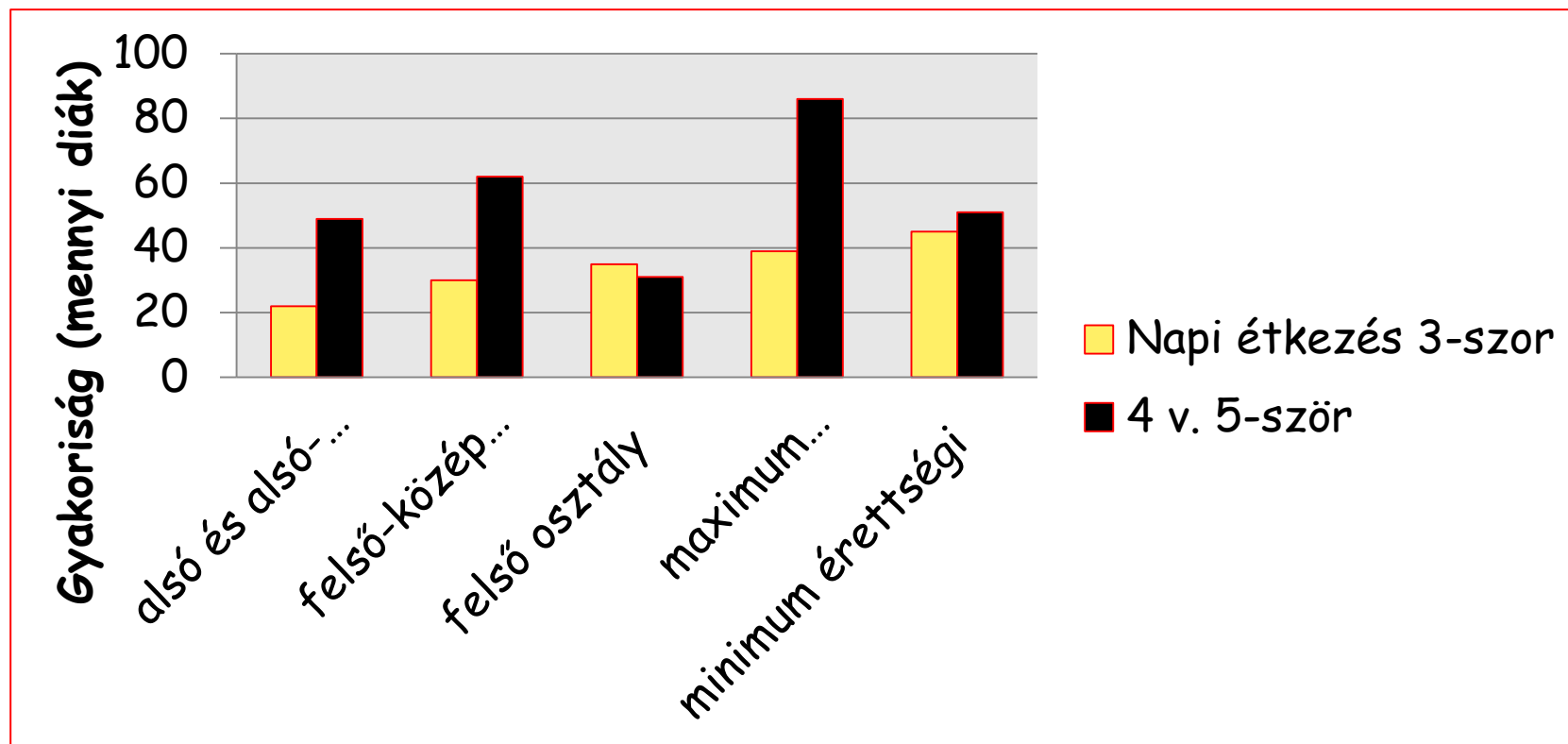

Az ábra, a család aktív, fizikai megterhelést jelentő programokon való közös részvételének előfordulási gyakorisága (Fisher-teszt, $p=0,016$ ill. $p=0,014$).

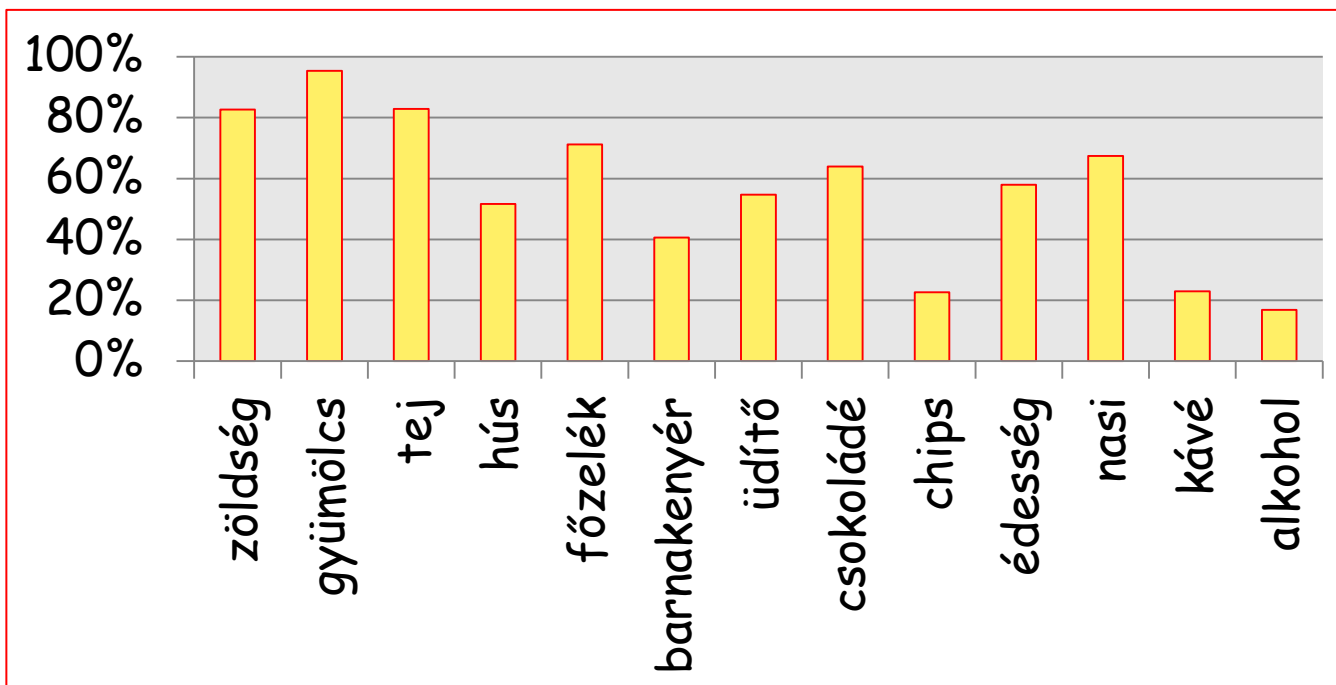
TÁMOP-4.2.2/B-10/1-
2010-0012 projekt

Napi étkezések száma

Az ábra a napi étkezések számának gyakorisági adatai a család szocio-ökonómiai helyzete és az apa iskola végzettsége függvényében (Fisher-teszt, $p=0,004$, $p=0,025$,

Minőség

Ábra. A napi rendszerességgel fogyasztott egészséges és egészségtelen ételek és italok fogyasztási gyakorisága

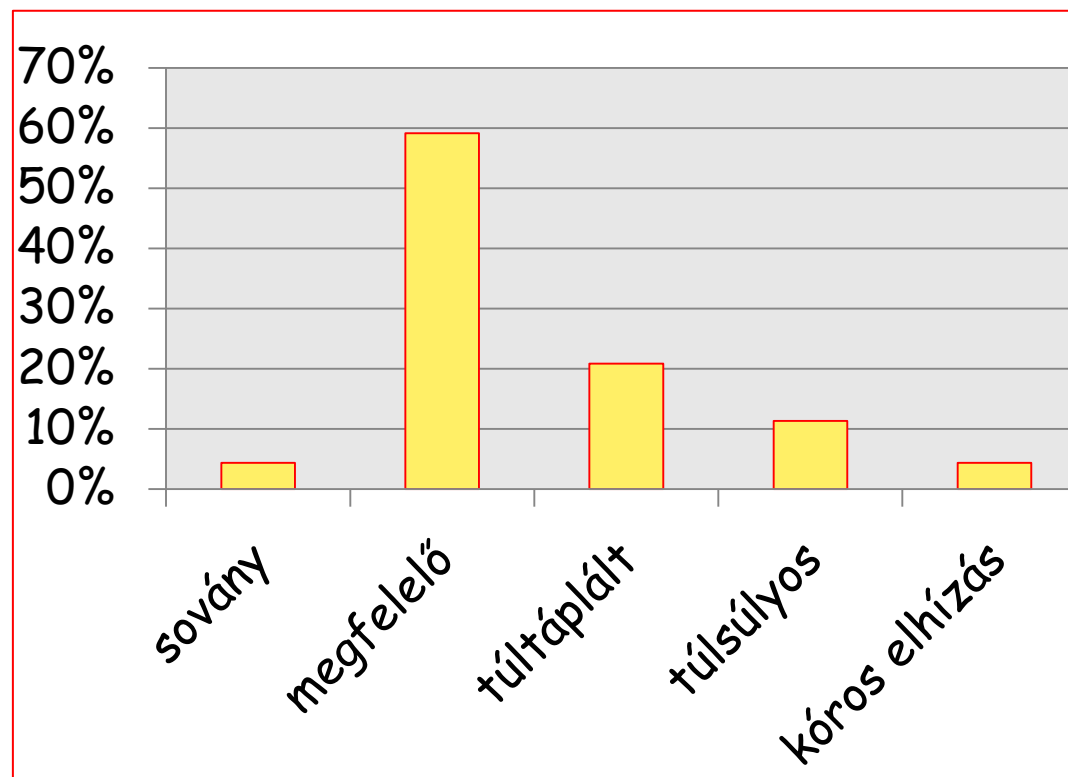

Testtömeg-index

SZÉCHENYI TERV

A megfelelőnél súlyosabb gyerekek előfordulási aránya nem különbözött szignifikánsan a különböző szocio-ökonomiai helyzetű és iskolai végzettségű szülők gyerekei között, sem a nemek között.

A diákok gyermek testtömeg indexének eloszlása

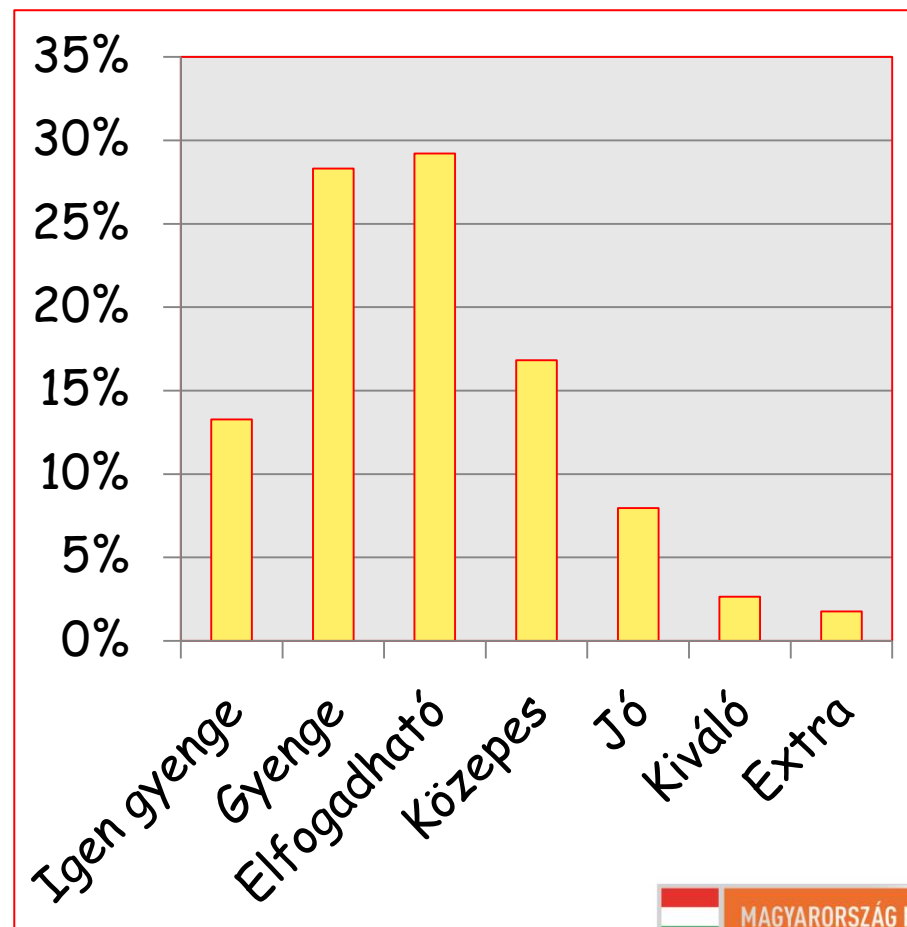
TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósult meg.

Teherbírás

A megfelelőnél súlyosabb
gyerekek teherbírása 4-
szer nagyobb eséllyel lett
gyenge vagy igen gyenge
a megfelelő vagy
soványabb testtömeg
indexű gyerekekhez
képest (Fisher-teszt,
 $p < 0,001$).

Az egészségtelen ételek fogyasztásának gyakoriságával nem mutat összefüggést sem a cooper -teszt sem az erőnléti pontszám, de közvetett hatását nem lehet kizárni

A táblázat az átlagos ($\pm$ szórás) cooper-teszt és erőnléti pontszámok az egyes csoportokban

		Cooper-teszt pontszám		Erőnléti pontszám	
Nem	Fiúk	24.7	± 14.5	27.6	± 16.1
	Lányok	13.7	± 17.8	33.5	± 17.2
Gyerek testtömeg index	Elfogadható, vagy soványabb	21.2	± 18.3	37.4	± 13.7
	Elfogadhatónál súlyosabb	14.6	± 17.2	26.8	± 17.1
Osztály	5	14.5	± 12.5	17.0	± 15.3
	6	29.2	± 17.6	28.7	± 19.7
	8	8.6	± 13.0	37.7	± 11.8
Apa iskolai végzettsége	max. szakmunkás	7.9	± 9.8	26.5	± 16.9
	min érettségi	16.6	± 16.1	32.5	± 15.4
Család jómódúság skála	Alsó és alsó-középosztály	16.3	± 12.6	22.0	± 16.7
	Felső és felső-középosztály	13.0	± 15.9	33.5	± 15.0

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

AZ EGÉSZSÉGFOGALOM ALAKULÁSA

Több dimenziós térben értelmezhető fogalom:

Szomatikus jólét

Pszichológiai jólét

(örömmre, boldogságra való képességet, a teljesítéssel összefüggő elemek, önkiteljesítés képessége, annak az élménye, hogy értelme van az életünknek)

(Barabás, 2010)

Egészségnevelés = életmódtanítás (Pikó, 2007)

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

A pozitív pszichológia

legfontosabb célja, hogy a pszichológia feladatköre ne csupán a károsodás megszüntetésére irányuljon, hanem a „normális”, az „átlagos” további fejlesztésre is. (Pikó, 2002)

Seligman és Csikszentmihályi (2000) megfogalmazta:

„azoknak az összetevőknek a felkutatása és erősítése a cél, amelyek az egyének és közösségek fejlődését, jóllétét segítik elő.

Ahhoz, hogy életünket jól éljük, tudnunk kell boldognak lenni, **bíznunk kell magunkban és örömet kell találnunk a társas kapcsolatainkban.**” idézi (Pikó, 2008)

Egészségfejlesztő fizikai aktivitás

- olyan fizikai aktivitás, amely hozzáadódik az alapaktivitáshoz, és egészségi előnyökkel jár

(Pl. élénk járás, futás, ugrókötelezés, **tánc**, tenisz vagy labdarúgás, súlyok emelése, mászás játszótéri mászókon szünetekben, jóga gyakorlatok).

Fizikai fitness

Alap fizikai aktivitás

Egészségfejlesztő fizikai aktivitás

Edzés/testedzés/sportedzés

Háztartáshoz kapcsolódó fizikai aktivitás

Szabad idő fizikai aktivitás

Foglalkozáshoz kapcsolódó fizikai aktivitás

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Testnevelő

Ember- és világképpel rendelkező szakember, aki nem csupán „piacképes” tudással bír, hanem képes szabadságával élni és képes felelősséget vállalni önmagáért és másokért, úgy hogy a jövőbe tekint.

Nem csupán a tudás továbbításának feladatát vállalja, hanem emberformáló, világkép formáló szerepe van.

Ahhoz, hogy megsejtesse tanítványaival az élet igazi értelmét önmagának is látnia kell az összefüggéseket és képesnek kell lennie ezek megláttatására!

Csíkszentmihályi Mihály

Középiskolásokkal végzett kutatás. Minden diák kapott egy csipogót és amikor működésbe hozták random időpillanatokban le kellett írniuk egy papírra:

- hogy hogyan érzik magukat,
- kivel vannak,
- kivel akarnának lenni,
- mit csinálnának ha akkor nem azon az adott helyen kellene lenniük?

28 000 válaszból csupán csak két olyan válasz érkezett, hogy ha nem kellene ott lenniük, akkor is ott lennének.

Mozgás endorfint termel .

Az 1993. évi LXXXIX. törvény az oktatásról 53 §-a /1/ pontjában megfogalmazza, hogy:

„Az iskola – a tanórai foglalkozások mellett – a tanulók érdeklődése igénye szerint tanórán kívüli foglalkozásokat szervez.”

„ /2/ Tanórán kívüli foglalkozás

a/ a napközis és tanulószobai foglalkozás;

b/ a szakkör, érdeklődési kör, önképzőkör, énekkar, művészeti csoport

c/ az iskolai sportkör

d/ a tanulmányi, szakmai, kulturális verseny, házi bajnokságok, iskolák közötti versenyek, bajnokságok, diáknap...”

Szeretik-e a testnevelést a tanulók?

Nem éri el a testnevelést szeretők aránya az 50%-ot (41-48%).

Közel azonos arányban vannak a semlegesek (34-41%) illetve azok, akik nem szeretik (18- 17%). Ebben a kérdésben a nemek között szignifikáns különbséget találtunk ($\chi^2=52,808$; $p=0,00$). A válaszok alapján a fiúk jobban kedvelik a testnevelés órákat (Rétsági, Ács, 2010).

Fontosnak tartják-e a szülők a testnevelést?

„6,9%-a nem, 21,3%-a alig tartja fontosnak, 46,9%-a átlagosnak, 21,9%-a fontosnak és 3,1%-a nagyon fontosnak tartja a testnevelést.

(Gergely, 2003.)

Mit tehetünk?

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

Testnevelés feladatai:

1. A fizikai erőnlét megalapozása és fenntartása
  2. Önértékelés, önkép kialakítása
  3. Egészségnevelés
  4. Közösségi munka csapatszellem elsajátítása
  5. Mozgásos kompetencia fejlesztése
  - 6 Kognitív képességek fejlesztése
  7. Tehetség kiválasztás és megőrzés
-
8. Flow, boldogságérzés, stresszkezelés

*Az egészségügyi előnyök és a tudás előnyei mellett a **testnevelési órák másik fontos szempontja a kikapcsolódás.** A diákoknak, szükségük van fizikai aktivitásra, mely lehet a rekreáció, sport és egyéb fizikai tevékenység.*

9. Prevenció

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

Mozgásos kompetencia:

- Kézügyesség
- Finom-motorika
- Mozgáskoordinációs képesség
- Egyensúlyozó képesség
- Reakciósebesség

„CSUPÁN KÉT DOLOG VAN, AMIT GYEREKEINKNEK /TANÍTVÁNYAINKNAK / ADHATUNK: A GYÖKEREK ÉS A SZÁRNYAK.”

„Na! ugye, hogy megtudod csinálni!

Ha akarod!

Ha felkészülsz!

Három dolog kell hozzá:

- megvalósítható vágy**
- gyakorlás és**
- jelenlét! ”**

Angelus Iván

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

